

Н. Н. ЮСЕФ

ГАРАХАНЛУ ФАРНАЗ

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ІСЛАМСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ ІРАН У СТРАТЕГІЧНО ВАЖЛИВИХ ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

Наукові праці МАУП, 2009, вип. 2(21), с. 23–25

Ісламська Республіка Іран має другі за обсягом світові запаси газу, отже, дослідження перспектив поглиблення двостороннього співробітництва набувають все більшої актуальності для України.

Україна зацікавлена у збільшенні імпорту з Ірану, передусім поставок енергоносіїв. Більше того, для України одним з найвигідніших варіантів збільшення двостороннього товарообігу є розрахунок іранською нафтою за українські товари [5]. Ісламська Республіка Іран є одним з найбільших економічних партнерів України у регіоні Близького Сходу, країною, у співробітництві з якою наша держава має значний економічний інтерес. Іран є перспективним ринком реалізації української продукції, крім того, актуальність співпраці підвищилась в останні роки, коли певні проблеми із закупівлею російського газу викликали необхідність диверсифікації джерел енергопостачання [4].

Останні роки довели необхідність пошуку альтернативних джерел енергопостачання для України. Практика засвідчила, що у сучасному світі енергетичний фактор може бути суттєвим важелем впливу не лише на економічний, а й на політичний суверенітет будь-якої країни. Іран посідає друге після Росії місце у світі за розмірами газових родовищ і є потенційним кандидатом на роль постачальника енергоносіїв, тим більше, що іранське керівництво неодноразово висловлювало таку зацікавленість. Втім, незважаючи на економічну привабливість українсько-іранського співробітництва, воно навряд чи виправдає очікування в умовах загострення кризи навколо ядерної програми Ірану [2].

Дипломатичні зв'язки між Україною та Ісламською Республікою Іран було встановлено ще 25

грудня 1991 р., перше десятиліття відносин відзначилося достатньо статичним розвитком. Винятком, мабуть, стало створення Міжурядової українсько-іранської спільної комісії з економічного та торговельного співробітництва (МСК) у 1996 р. та підписання контракту щодо спільного виробництва пасажирських літаків АН-140 у 1997 р. [4].

На сьогодні договірно-правова база українсько-іранських відносин у цілому забезпечує юридичне підґрунтя для розвитку співробітництва між Україною та Ісламською Республікою Іран у політичній, торгово-економічній та гуманітарних сферах. Між Україною та Іраном укладено 39 документів, 23 з яких уже набули чинності. У правовій сфері врегулювання українсько-іранських правовідносин дасть можливість встановити міжвідомче співробітництво між органами юстиції України та Ісламської Республіки Іран. Зокрема, сторони зацікавлені у співробітництві щодо обміну спеціалістами, підготовки та перепідготовки кадрів [6].

Сучасне співробітництво між Україною та Ісламською Республікою Іран базується на низці угод, яких було досягнуто вже в новому тисячолітті. До них належать Договір про основи взаємовідносин та принципи співробітництва між Україною та Ісламською Республікою Іран, Меморандум між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран про торговельно-економічне співробітництво на 2003–2007 рр. та Програма реалізації напрямків торговельно-економічного

співробітництва між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран на 2003–2007 рр. (підписані під час офіційного візиту Президента Ісламської Республіки Іран С. М. Хатамі в Україну у жовтні 2002 р.).

Сьогодні Україна і Іран співпрацюють у 20 проектах. Це партнерство у галузі виробництва пасажирських літаків для місцевих авіаліній АН-140 (Iran-140) за українською ліцензією. Іран випускає 30 % вузлів, інші 70 % надходять в готовому вигляді з України. Контракт підписаний у 1997 р., складання першого АН-140 завершилось у жовтні 2000 р., а у лютому 2001 р. почалися його випробування. Можливим є застосування літака у військово-транспортній авіації. Модифікація Iran-140MP призначається для морського патрулювання, Iran-140T є тактичним транспортним варіантом.

Також розвивається співпраця у галузі виробництва авіаційних двигунів компанією “Мотор-Січ” і Компанією авіаційної промисловості Ірану; існує угода між Ісфаханським металургійним комбінатом, об’єднанням “Гаєм-ор-Реза” і компанією “Азовімпекс” про поставки коксівного устаткування до Ірану; продовжується співпраця у галузі виготовлення і ремонту в Ірані газових компресорів, нафтової і газової промисловості, нафтохімії. З 2001 по 2006 р. товарообіг між двома країнами збільшився майже втричі (зі 165 до майже 595 млн дол. США) [4].

На тлі конфронтації України із західними країнами політичні, і передусім економічні, відносини з Іраном виглядають досить оптимістично. Наявність спільних інтересів і відсутність суперечностей сприяють зближенню двох країн. Втім, на шляху до іранських ринків Україні доведеться зіштовхнутися не стільки із Сполученими Штатами, скільки з Євросоюзом.

Проте на тлі відносин з Європою і США, що стали більш ніж прохолодними, Україні гостро необхідні нові ринки збуту продукції. Як відзначають експерти з економічних питань Міжнародного інституту порівняльного аналізу, “базові промислові галузі України — металургія, текстильна, хімічна промисловість — останнім часом почали втрачати свої ринки збуту у США і в Росії. Виходячи з цього з’явилася необхідність пошуку нових ринків. Такими можуть бути країни арабського світу”.

Таким чином, погляди української влади і підприємницьких кіл закономірно звернулися на Близький Схід, зокрема на Іран. Широко відомо, що саме в іранському місті Ісфахан було розпо-

чате ліцензійне виробництво українських літаків АН-140, а у травні поточного року Україна задекларувала намір створити з іранцями спільне підприємство зі збирання потужних газових турбін. Україна та Іран не мають будь-яких розбіжностей, здатних серйозно затьмарити двосторонні політичні чи економічні відносини [3].

Перспективним для нашої держави вважається співробітництво з Іраном у галузі енергетики, зокрема, залучення України до міжнародного газового проекту, який передбачає транспортування іранського, азербайджанського і туркменського газу до Європи. Велику зацікавленість у цьому проекті мають обидві сторони, однак можливості його втілення у життя загрожує як існування конкурентних міжнародних проектів, так і непроста міжнародна ситуація, що склалася навколо іранської ядерної програми.

У зв’язку з цим відзначимо, що перспективи майбутньої співпраці України з Іраном суттєво ускладнюються кризою, що склалася навколо ядерної програми Тегерану. З 2003 р. Тегеран обрав курс на створення власного ядерного паливного циклу, що відкриває шлях до створення ядерної зброї. Згідно з коментарями іранського керівництва, держава має на меті створення виключно мирної атомної енергетики [4].

Єдиним проблемним моментом був зрив постачання українських турбін на Бушерську АЕС, у чому, як відомо, вагому роль зіграли США. Так званий “Бушерський контракт” передбачав участь харківського “Турбоатому” в ірано-російському договорі на постачання до Ірану устаткування для атомної електростанції у цьому місті. Проте у 1998 р. Україна відмовилася від участі у цьому проекті в обмін на ініціативу США з поглиблення українсько-американської співпраці, у тому числі у сфері високих технологій.

Але США не виконали своїх обіцянок перед Україною. У результаті “Бушерський контракт” виконується сьогодні російськими виробниками, які змогли, на відміну від вітчизняних, відстояти пріоритетність своїх інтересів.

Окремий інтерес становить регіональна співпраця з Іраном. Серед українських експортерів на іранському ринку вагому роль відіграють підприємства, що контролюються донецькою фінансово-промисловою групою. Інтерес дончан до південної держави достатньо обґрунтований. Іран посідає друге місце у світі за запасами природного газу, відстаючи тільки від Росії, а також є одним з найбільших власників запасів нафти. Водночас асортимент продукції, що пропонує Індустріаль-

ний союз Донбасу, а це труби та устаткування для нафтогазової галузі, може задовольнити потреби іранського паливно-енергетичного комплексу [7].

Поглиблення двостороннього економічного співробітництва України з Іраном до рівня стратегічної залежності, яким є енергопостачання, пов'язане з низкою ризиків для нашої держави. Незважаючи на певні політичні та економічні дивіденди, які Україна може отримати від залучення Ірану до головних імпортерів газу й нафти, негативні наслідки такого співробітництва можуть переважити очікувану користь.

Більший інтерес становить залучення України до широких енергетичних проектів європейського масштабу, гарантом здійснення яких будуть впливові європейські країни — стратегічні партнери США. При цьому необачним було б припинення розвитку вже існуючого потенціалу співробітництва між Україною та Іраном.



Література

1. Забезпечення енергетичної безпеки України / Рада національної безпеки та оборони України, Нац. Інститут проблем міжнародної безпеки. — К.: НІПМБ, 2003. — 264 с.
2. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / Відп. ред. С. Віднянський. — К.: Генеза, 2004. — 616 с.
3. Скороход Ю. С. Україна і арабські країни: здобутки і проблеми співробітництва // Наук. вісн. Дипломатичної Академії України. — Спецвип.: Зовнішня політика та дипломатія: витоки, традиції, новації. — К., 2003. — С. 312–317.
4. Україно-іранські відносини в контексті конфронтації Ірану із США та Ізраїлем. — <http://www.niss.od.ua/p/147.doc>
5. Украина-иранские торгово-экономические отношения развиваются. — <http://elvisi.com/node/8032>
6. Україна та Іран встановили міждержавні стосунки. — <http://www.minjust.gov.ua/0/news/2698>
7. Україна шукає нові ринки в Ірані. — <http://www.pravda.com.ua/news/2002/10/16/25495.htm>

Іран для України є одним із перспективних економічних партнерів в регіоні Близького та Середнього Сходу. Основна увага у відносинах між двома країнами приділяється розширенню сфер та обсягів торговельного обміну, встановленню та зміцненню прямих контактів між господарюючими структурами двох країн з метою забезпечення вітчизняних товаровиробників довгостроковими замовленнями, передусім у сферах літако- та двигунобудування, машинобудування, виробництва нафтогазового обладнання, залізничних вагонів, енергетичного устаткування, обладнання для гірничовидобувної галузі.

Іран для України являється одним из перспективных экономических партнеров в регионе Ближнего и Среднего Востока. Основное внимание в отношениях между двумя странами уделяется расширению сфер и объемов торгового обмена, установлению и укреплению прямых контактов между хозяйственными структурами двух стран с целью обеспечения отечественных товаропроизводителей долгосрочными заказами, прежде всего в сферах авиа- и двигателестроения, машиностроения, производства нефтегазового оборудования, железнодорожных вагонов, энергетического оборудования, оборудования для горнодобывающей отрасли.

Iran to Ukraine is one of the most promising economic partners in the Middle East. The focus of the relationship between the two countries is given to the expansion of areas and volumes of trade, the establishment and strengthening of direct contacts between economic entities of both countries to ensure domestic producers long-term contracts, primarily in the areas of aircraft and engine, engineering, production of oil and gas equipment, rail cars, power equipment, equipment for the mining industry.

Надійшла 19 січня 2009 р.